

Neoliberalisme i cultura a Catalunya: el relat com a instrument de transformació

Published by [Interacció](#) [1] on 20/11/2014 - 17:32 | Last modification: 04/08/2026 - 09:12

Publicat el 2011, en els primers mesos del govern d'Artur Mas i de Ferran Mascarell al capdavant del Departament de Cultura, aquest article de Jorge Luis Marzo constitueix una intervenció crítica sobre el canvi de discurs de les polítiques culturals catalanes després de la crisi financera. El seu interès no rau tant en descriure les retallades com en identificar el marc ideològic que les fa possibles. L'autor sosté que la substitució del llenguatge de la subvenció pel de la inversió, de l'art pel de les indústries culturals o de la política per la gestió no és una adaptació circumstancial a l'escassetat de recursos, sinó l'expressió d'un procés de neoliberalització iniciat molt abans de la crisi.

Marzo interpreta les jornades «III Reflexions Crítiques. Canvi de paradigma: reptes i oportunitats de la Cultura», organitzades pel Departament de Cultura el juliol de 2011, com un moment de cristallització d'aquest nou relat. El llenguatge del "canvi de paradigma", de la "modernització" i de la "transformació" serveix, segons ell, per legitimar una redistribució dels recursos que desplaça el centre de gravetat de les polítiques culturals cap a la rendibilitat, la innovació empresarial i les indústries creatives, mentre presenta les formes tradicionals de suport públic a la creació artística com un model esgotat.

¿El debat no se centra només en els recursos disponibles, sinó en el llenguatge amb què es redefeixen les finalitats de les polítiques culturals.

L'autor defensa que aquest desplaçament no representa una ruptura respecte a les dècades anteriors. Al contrari, afirma que el neoliberalisme cultural s'havia anat construint progressivament sota governs de signe divers, sovint recobert d'un discurs de consens, ciutadania i benestar. La crisi econòmica simplement hauria eliminat la necessitat d'amagar aquest procés i hauria fet explícites unes orientacions que ja actuaven sobre les institucions culturals.

Una de les aportacions més suggeridores del text és la distinció entre modernitat i modernització. Per a Marzo, la modernitat implica conflicte, contradicció i producció de nous imaginaris socials, mentre que la modernització es redueix a l'adaptació eficient de les institucions a les lògiques del mercat. Aquesta substitució permet presentar qualsevol resistència com una actitud conservadora, perquè el debat deixa de centrar-se en les finalitats de la cultura i passa a valorar exclusivament la seva capacitat d'adaptació als nous criteris de competitivitat.

El text també examina la relació entre cultura i llibertat. L'autor recorda que durant el franquisme la cultura va actuar com un espai de resistència política. Amb la democràcia, les polítiques culturals haurien garantit les condicions perquè l'art pogués produir-se en llibertat, però sense preguntar-se quina funció social havia de tenir aquesta llibertat. Aquesta absència de debat hauria afavorit la progressiva substitució de la cultura per la política cultural, és a dir, del conflicte propi de les pràctiques culturals per un consens administratiu que facilita la seva despolitització.

Finalment, Marzo sosté que la política cultural catalana ha anat deixant de recolzar-se en les pràctiques culturals per passar a dependre de la informació, els indicadors i els discursos de modernització. Inspirant-se en David Harvey, interpreta aquesta centralitat de la informació com una característica pròpia del neoliberalisme, més orientada a facilitar processos de mercantilització i circulació que no pas a reforçar les condicions de producció cultural.

Llegit avui, el text manté un notable interès com a document del debat cultural català de començament de la dècada del 2010. Algunes formulacions tenen un fort component polèmic i responen al context immediat en què van ser escrites. Amb tot, la seva aportació principal continua essent la invitació a analitzar les polítiques culturals

no només a partir dels pressupostos o de les reformes institucionals, sinó també dels relats que redefeixen què s'entén per cultura, quin paper se li atribueix i quins actors es consideren legítims dins del sistema cultural. (n. de l'e., 2026)

Referència

Marzo, J. L. (2011, 26 de juliol). *Neoliberalismo y cultura en Catalunya*. Soymenos.

<https://soymenos.wordpress.com/2011/07/26/neoliberalismo-y-cultura-en-catalunya/> [2]

Categories: Recurs / lloc web

Categories: Recursos i publicacions

Tags: polítiques culturals

Tags: pensament cultural

Tags: economia de la cultura

Tags: governança cultural

Tags: estudis socials de la cultura

- [3]

Source URL: <https://interaccio.diba.cat/en/blogs/2014/neoliberalisme-cultura>

Links:

[1] <https://interaccio.diba.cat/en/members/interaccio>

[2] <https://soymenos.wordpress.com/2011/07/26/neoliberalismo-y-cultura-en-catalunya/>

[3] <https://interaccio.diba.cat/node/5490>